

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ וְרֵאָה תַּשְׁפִּי"ד

קבלת גרים בימי אתחלתא דגאולה, וידע כל פעול (חלק ג')
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

קיימת בידינו בכתב כבר מתקופת הגאונים, מסורת רבת שנים העוברת מדור לדור, כי תפילת "עלינו לשבח" חוברה, עוד בימי הכניסה לארץ, בידי יהושע בן נון - אחד הנביאים הראשונים ברשימה המכובדת (רש"י מגילה דף יד ע"א ד"ה 'נבואה שהוצרכה'). בסיום תפילה נפלאה זו, החותמת את תפילותינו מדי יום, ושזכתה להיכנס גם לתפילת מוסף בימים הנוראים המתרגשים ובאים עלינו, בע"ה לטובה, אנו מתפללים:

"עַל כֵּן נִקְרָא לָךְ ד' אֱלֹהֵינוּ לְרֵאוֹת מְהֵרָה בְּתַפְאֵרַת עֲדָךְ. לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאָרֶץ. וְהֶאֱלִילִים כְּרוֹת יִפְרֹתוֹן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שִׁי-דִי. וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרָאוּ בְּשִׁמְךָ לְהַפְנוֹת אֱלֹהֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ. יִכִּירוּ וְיִדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל. כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בְּרֵךְ. תִּשָּׁבַע כָּל לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ ד' אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְלוּ. וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקְרָ יִתְנֶהוּ. וְיִקְבְּלוּ כָּלֵם אֶת עַל מַלְכוּתְךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וְלְעוֹלָמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כְּכָבוֹד בְּתוֹרַתְךָ. ד' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנֹאמַר. וְהָיָה ד' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ד' אֶחָד וְשָׁמוֹ אֶחָד."

קשה להבין ולהפנים את רום חזונו של יהושע בן נון, שראה כבר לפני שלשת אלפים וחמש מאות שנים, עולם שלם מתוקן, המצטרף לעם ישראל באמונת ד' אחד ושמו אחד. יהושע בן נון קובע תפילה שכזו בעת שהעולם כולו היה שקוע במ"ט שערי טומאה של עבודת אלילים. מבחינת ההגיון זה היה נראה, במקרה הטוב, חלום באספמיא.

על כן, בדורנו, דור של אתחלתא דגאולה, עלינו לפעול בשני תחומים:
א. הגברת התנועה שכבר קיימת, של לא יהודים שרוצים לשמור שבע מצוות בני נח. עידוד קבוצות אלה מקדם את העולם לכיוון החיובי, שהרי שבע מצוות הללו מחייבות הקמת חברה המבוססת על צדק והמכבדת זכויות אדם בסיסיות כראוי וכיאה. חברה שגם תכבד מאוד את עם ישראל, שקיבל על עצמו תרי"ג מצוות. תהליך זה יחייב גם אותנו להוות דוגמה ומופת עבורם.

(בהזדמנות זו נשבח את פעולתו הרבה של הרב אורי שרקי, בתחום. על פי בקשתו, עזרנו לו לברר את יסודי הלכות אלה, הלכה למעשה בימינו).

ב. עלינו להגביר את הפעילות ולעודד את גרי צדק, המעוניינים באמת ובתמים להצטרף לעם ישראל לשם שמים, ולא, ח"ו, כדי ליהנות משולחן מלכים. בנושא זה דרוש בירור רציני של המקורות בחז"ל ובראשונים.

מצד אחד, חז"ל אומנם הזהירונו וכך נפסק להלכה: "לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק" (יבמות דף ע"א/ע"ב, רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה טו). מצד שני, מפרשי הרמב"ם, כמו המגיד משנה, מקשים מהגמרא ביבמות (שלושה דפים אחר כך, דף עט ע"א) שם מצינו במפורש שקיבלו בימי דוד לפחות מאה וחמישים אלף גרים. המגיד משנה (בהסתמך על לשון הרמב"ם שם, מתרץ שבית הדין של הסמוכים לא קיבל באותה תקופה גרים, אבל הם כן נתקבלו בבית דין של הדיוטות. תירוץ זה קשה מאוד כי אין לו כל זכר ואפילו רמז בגמרא שם).

אחרי בקשת המחילה, ולפני שנציע בשם ראשונים תירוץ אחר, ונתייחס גם לימינו אנו, נסביר בקצרה מה קרה עם אותם מאה וחמישים אלף גרים בימי דוד. בספר שמואל ב' הנביא מספר לנו כי רעב נורא התרגש ובא על עם ישראל (כנראה)

בתחילת ימי דוד. דוד ניסה לברר מדוע? והקב"ה ענהו (באמצעות גד הנביא או באמצעות האורים והתומים): "...וַיֹּאמֶר יִקְוֶה אֶל שְׂאוֹל וְאֶל בֵּית הַדְּמִים עַל אֲשֶׁר הִמִּית אֶת הַגְּבַעֲנִים" (שמואל ב' כא, א). דוד נכנס עמם למשא ומתן, והתברר כי הגבעונים דרשים להמית שבעה צאצאים של שאול, כנקמה על פגיעתו של שאול בהם וגירושם מעריהם (עיינו עם שמו"ב ד, ג). הגבעונים דרשו גם להוקיע את הגופות במשך כחצי שנה ולהציגם לציבור (כנראה) בראש גבעת שאול (תל אל פול כיום, ליד הגבעה הצרפתית) מקום בולט מאוד למרחקים. שואלת הגמרא: ואיך מותר לעשות זאת? "והא כתיב: לא תלין נבלתו על העץ!" (אפילו לילה אחד אסור להשאיר תלוי-מוקע במצב זה) ומתרצת: "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא" (יבמות דף עט ע"א). כלומר, הענשת הנסיכים - נכדיו של המלך, על פגיעה במיעוט גוי שחי בארץ על פי הסכסם שיהושע בן נון כרת עמם (אחרי מעשה מרמה) היווה קידוש שם שמים ברבים, שהתפרסם מאוד בעולם. לכן, מביאה הגמרא "שהיו עוברים ושבים (לא יהודים) אומרים: מה טיבן של אלו? המוקעים, וענו להם: הללו בני מלכים הם, ומה עשו? פשטו ידיהם בגרים גרורים, אמרו: אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו, ומה בני מלכים כך, בני הדיוטות על אחת כמה וכמה! ומה גרים גרורים כך, ישראל על אחת כמה וכמה! (והמסקנה היא שאומתנו מנהלת מערכת משפטית הדואגת לצדק גם כנגד החזקים וגם להגנת החלשים ביותר).

אם כך, סוגיא זו סותרת לכאורה את הסוגיא הקודמת, שהכריזה שלא קיבלו גרים בימי דוד ושלמה. מתרץ הריטב"א (בחידישויו שם): "ומסתברא דקושיא מעיקרא ליתא (קושיית המגיד משנה כלל לא מתחילה) דההיא שלא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה היינו בסתם, דמסתמא הם אינם עושים אלא מפני פחד מלחמת דוד או לשלחן מלכים ועושר שלמה, אבל באלו הדברים הוכיחו שנתגיירו מפני מה שראו בזה קדושת התורה ויושר חוקיה ומשפטיה ולכן קבלום".

המסקנה היא שכשם שבימי דוד ושלמה התקבלו גרים שהיו מעוניינים להתגייר לשם שמים, בעקבות התרשמות מרמת משפטי הצדק ונכונות חוקי התורה, ורק לשם כך. גם בימינו יש מצווה לקבלם ולהאיר להם פנים.

בשבוע הבא, בע"ה, נמשיך לברר את הסוגיא, באמצעות פסוקים נוספים העוסקים בנושא הלכתי זה וההשלכות המעשיות בדורנו. ננסה להציע איך מקדמים, ולו במעט, את חזונו של מי שהנהיג לראשונה חיים יהודיים ציבוריים ועצמאים בארץ ישראל, החזון שמובע בתפילה הנפלאה – עלינו לשבת.

עם ישראל ומדינת ישראל לא ינוחו ולא ישקטו עד **שידע כל פעול** מי מביא אור לעולם, מי מקים חברה המבוססת על "צדקה ומשפט" שתרבה אור בעולם ותאיר אותו באור יקרות, אור לגויים. נתפלל להצלחת חיילי צה"ל וכל כוחות הביטחון, רפואה שלמה לפצועים, נחמה למשפחות השכולות ולהחזרת כל החטופים במהרה.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לעי'נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

לעי'לוי נשמת

הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיון / כ' באב
הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב מיריה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טובע כרמל י"א במנחם-אב תשס"ט	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	גב' מיריה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד

Eretz Hemdah   **ארץ חמדה, ע"ר**

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080

info@eretzhemdah.org   טל: 02-5371485   WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חמדת השבת

**הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'
מה עושים עם היתושים המציקים?**

עם בוא הקיץ, באו גם היתושים. ואיתם עלתה השאלה הקבועה: באיזו דרך מותר להתמודד עם החיות הטורדניות הללו בשבת?

במסכת שבת (דף קז ע"א) שמואל אומר שמותר לכלוא עקרב כדי שלא ינשך. כמובן שהכוונה היא לעקרב שאינו קטלני, אחרת ודאי שחובה להרוג אותו מיד בכל דרך אפשרית.

בעלי התוספות (שם) אומרים שכמו כן אם פרעוש נושך מותר לתפוס אותו כדי להשליך אותו. מדוע? מפני שלאדם אין צורך בחיות הללו. אם כך, אמנם האדם צד, אך זו מלאכה שאינה צריכה לגופה (תיתי משמע). איסור זה הוא מדרבנן, שהתירו אותו מפני הסבל שהחיות הללו עלולות לגרום.

בהמשך (מסכת שבת קכא ע"ב) הגמרא מסיקה שמותר להרוג כל חיה שקרבתה מסכנת את האדם, וכן להרוג סוגי חיות שישנו סיכוי סביר שישכנו אנשים בהמשך, גם אם אינם מסכנים אותם כרגע. רבי ינאי נשאל מהו הדין בחיות שאינן מסוכנות, אך עשויות להכאיב מאוד? רבי ינאי אומר שמותר להרוג אותם "לפי תומו".

גם כאן העיקרון של ההיתר הוא שאין צורך בגוף החיה, ולכן הריגתה אסורה מדרבנן בלבד (מלאכת 'שוחט' אסורה מן התורה היא רק בחיות שהאדם מעוניין להשתמש בשרן או עורן).

רש"י מסביר שהכוונה היא שאסור להרוג אותם, אך אם תוך כדי העיסוק בתפיסתם הרג אותם, זה מותר. הרשב"א חולק ואומר שהכוונה היא שמותר להרוג אותם בכוונה תחילה, אך האדם צריך להראות כמו שעשה את זה בטעות, כדי שיהיה שינוי כלשהו.

לכאורה זו אמירה משונה. אם מותר להרוג אותם, אז שיהרוג אותם. ואם אסור להרוג אותם, מדוע מועיל להעמיד פנים כאילו עושה את זה בטעות?

נראה שהתשובה היא כך: יש מספר מלאכות שמותר לעשות בשינוי. לדוגמא: יש לישה של מוצרים שמותר ללוש יחד, אך בשינוי בלבד. אם השינוי יגרום לעיכוב בלישה, לא נורא. אם הלישה לא תצא טובה בניסיון הראשון, ינסו שנית. אך במקרה שלנו, אי אפשר לצפות מהאדם לנסות להרוג את החיה בשינוי ממש. שהרי אם הוא לא יצליח להרוג אותם כמו שצריך, סביר שהחיה מיד

תפגע בו. לכן מצד אחד יש צורך להרוג אותם בשינוי. מצד שני, רף השינוי מינימלי: הבעה חיצונית בלבד, בגלל שהמחיר של כשלון עלול להיות גבוה מדי.

השו"ע (סימן שטז סעיף י) פוסק כדברי הרשב"א. לפיכך יוצא כן: חיות מסוכנות – מותר לתפוס (לצוד) וכן להרוג (ופעמים שאף מצווה להשקיע ולצוד או להרוג את החיות הללו לפני שחלילה יפגעו באנשים). חיות שנשיכתם מציקה בצורה משמעותית – מותר לתפוס, וכן להרוג בדרך הנראית כשינוי. אך סיכום זה מעלה שאלה חדשה: מהו ההבדל? מדוע ההיתר להרוג את החיות הללו הוא בשינוי בלבד, ואילו מותר לצוד אותן כרגיל?

מסביר מרכבת המשנה (הלכות שבת פרק י הלכה יז) שיש הבדל בין מלאכת שוחט ומלאכת צד. רוב המלאכות משנות את המציאות. השוחט לקח דבר חי והפך אותו למת. אך מלאכת צד ייחודית בכך שאין בה שינוי אובייקטיבי. נניח שיש צרעה בבית. האדם שם כוס סביב הצרעה. שום דבר לא קרה: הצרעה היא אותה צרעה, באותו המקום. האדם רק הפך את הצרעה לנגישה יותר לשימוש עתידי. אך אם אין לאדם שימוש עתידי בצרעה, הוא בעצם לא עשה דבר. לעומת זאת, אם הוא הורג את הצרעה, הצרעה שהייתה בחיים קודם עכשיו כבר לא. אמנם אין לו שימוש בה, אך המציאות השתנתה. לכן הריגתה מותרת בשינוי בלבד.

אם כן, מותר לתפוס, וכן להרוג בשינוי (מראה עצמו כאילו הדבר קורה בטעות, למרות שעושה זאת בכוונה תחילה) את החיות שמציקות ברמה הדומה לנשיכת עקרב או נחש, או כעקיצת צרעה. השאלה היא מהו הדין ביחס ליתושים. שאלתי את מו"ר הרב כרמל מה דעתו בדבר. הוא אמר שישנה בעיה לתת כאן הנחייה כללית. יש אנשים שהיתושים מציקים להם ביותר, ויש אנשים שהרבה פחות. האדם צריך לאמוד את עצמו (או את ילדיו) ולהכריע עד כמה המציקים הללו מטרידים, ולפעול בהתאם לדברים שכתבנו.

¹ בקהלות יעקב (כתובות סימן ו) דן בשאלה מדוע הרמב"ם פוסק שמותר לצוד את החיות הללו, שהרי הרמב"ם פוסק שמלאכה שאינה צריכה לגופה אסורה מן התורה.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	ישי בן מרים	חוה ראנלה בת פיילא
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	ניר יצחק רפאל בן יפה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

San Jose, Costa Rica

סן-חוזה, קוסטה-ריקה
אדר ב' תשנ"ב

דין כהן שנשא גיורת לעניין עליה לתורה ולהיטמא למת

שאלה

כהן שנשא גיורת, מה דינו ככהן, האם עולה לתורה ככהן? האם מותרת לו הכניסה לבית הקברות?

תשובה

כהן הנשוי לגיורת¹ אין להעלותו לעליית כהן ולוי², אפילו אם אין כהן אחר בבית הכנסת, אך לשאר העלויות רשאים להעלותו³. ואין חייבים להעלותו לאחרון דווקא, אך רצוי שיהיו שבעה עולים בלעדיו⁴. כאמור, גם כאשר אין כהן אחר בבית הכנסת צריך להעלות אחר במקומו, והוא אינו צריך לצאת. אסור לכהן הנ"ל להיטמא למתים^{5,6}.

¹ בגדר איסורה של גיורת לכהן עיין בגמ' יבמות (ס עב) ובטור אבן העזר (סי' ו), וסיכום השיטות ב"ערוך השולחן" שם, וכן "אנציקלופדיה תלמודית" ערך גיורת.

² דברי שו"ע (אורח חיים סי' קכח, מ) לגבי כהן שנשא גרושה. ועיין שם שכתבו נושאי הכלים, "משנה ברורה" (סי"ק קמז), ו"באר היטב" (סי"ק ז), שכן הדין אפילו בנושא חלוצה האסורה לכהן רק מדרבנן.

³ דקדוק דברי השו"ע (סי' קכח, מ). ועיין "אגרות משה" (אורח חיים ח"ב סי' לג).

⁴ "יחזה דעת" (ח"ב סי' טז).

⁵ כלל נקוט בידנו: אין המחלל (כהן הנושא פסולה) מתחלל (עיין מכות ב ע"א ועוד).

⁶ בדיון כהן שנשוי לגרושה, עיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"א תשובה ט, לו 2 במהדורה ראשונה), ובמאמרו של הרב יוסף כרמל "שרידים" יח.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לעיין שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיין גב' לוריין הופמן ז"ל	לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

